

STRATEJİK ÇEVRESEL DEĞERLENDİRME

Prof. Dr. Ayten Namlı

- ▶ SÇD, Stratejik Çevresel Değerlendirme'nin kısaltmasıdır ve hükümet planlaması ve karar verme konusunda çevresel etkilerin göz önünde bulundurulduğunu temin edilmesini sağlayan bir araçtır.
- ▶ SÇD, Çevresel Etki Değerlendirmesi ile (ÇED) benzer özellikler göstermektedir, ancak daha stratejik kararlara, belirli bir şekilde daha fazla eğilmektedir.
- ▶ SÇD, daha az detaylı değerlendirmeler gerektirmektedir ve bir bakıma daha farklı bir prosedürü vardır.

STRATEJİK ÇEVRESEL DEĞERLENDİRME - SÇD

NEDEN STRATEJİK ÇEVRESEL DEĞERLENDİRME YÖNETMELİĞİ?

✓ ÇED SÜRECİ KISALACAK

Stratejik Çevresel Değerlendirme uygulanan alanlarda yapılacak ÇED uygulamaları desteklenecektir.

✓ YATIRIMCI DESTEKLENECEK

Yatırım yapılacak alanlar belirleneceğinden ülkemiz yatırımları daha hızlı ve sağlıklı gerçekleşecek,

✓ KÜMÜLATİF ETKİLER BELİRLENECEK

ÇED kararları yargı süreçlerinde daha güçlü hale getirilecek,

✓ ÇEVRE, İNSAN SAĞLIĞI, GÖÇ, SOSYAL UNSURLAR İRDELENECEK

Biyolojik çeşitlilik, su, hava, toprak, iklim faktörleri, kültürel mirasın yanı sıra insan sağlığı, nüfus, göç konuları ile ekonomik etkilerin ön planda tutulacak.

✓ **ÖNLEMLER EN ERKEN AŞAMADA ALINACAK**

Üst ölçek planlara uygulanacak SÇD ile hayata geçecek projelerin etkileri de çok önceden ortaya konacak ve gerekli önlemler en başta alınacak.

✓ **RİSKLİ ALANLAR BELİRLENECEK**

Doğal afetler, risklere hassasiyet ve enerji verimliliği konuları mekansal planlar ve sektörel planlarla bütünleştirilecek,

✓ **İSTİŞAREYE DAYALI PLANLAMA**

İlgili kamu kurum /kuruluşları, üniversiteler, meslek odaları ve halkın görüş ve önerileriyle şekillenen planlar yapılacaktır.

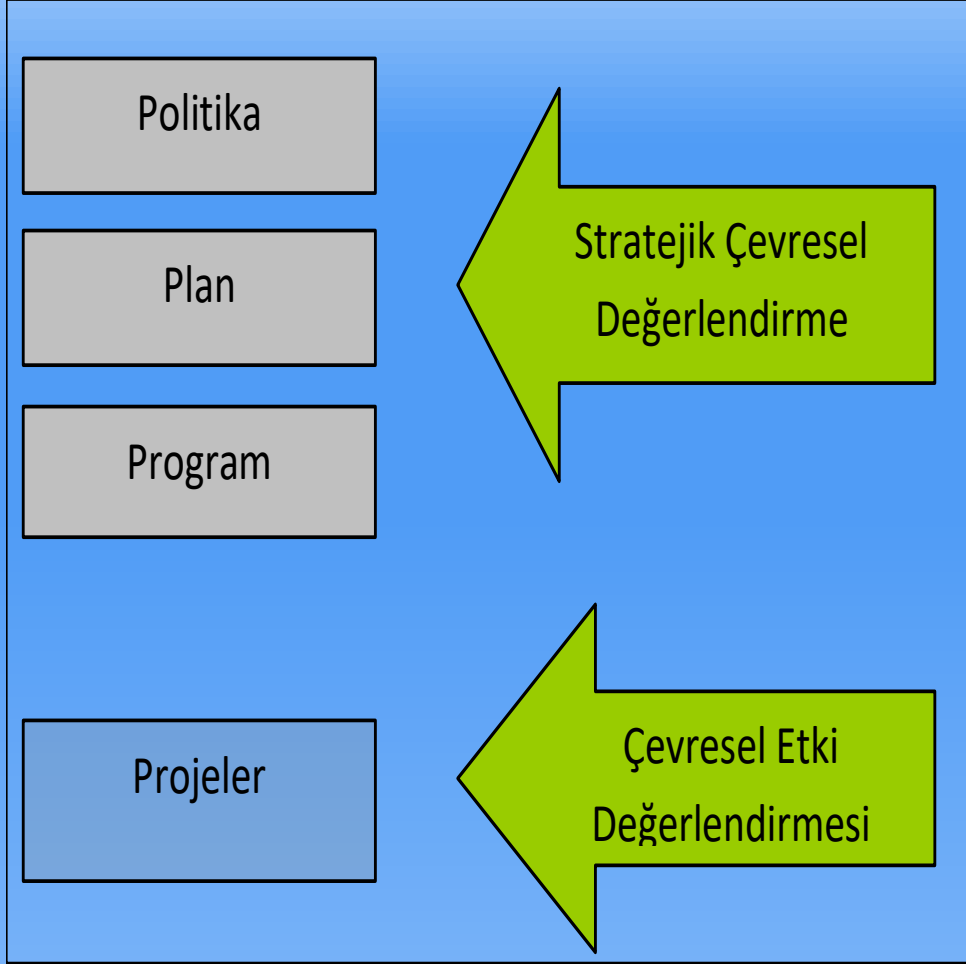

ÇED ve SÇD birbirlerini tamamlayıcı iki önemli çevresel değerlendirme yöntemidir.

- SÇD, planlama ve programlama sürecini güçlendirici bir araç ve standartlar bütünüdür.
- Her sektördeki planlama süreçlerine halkın ve ilgili çevresel otoritelerin katılımının etkin bir şekilde dahil edilmesini sağlamaktadır.
- SÇD ile planlama ve programlama süreçlerinin eşzamanlı ve eşgüdümlü olarak yürütülmesi çevre duyarlı bir gelişim için önemlidir.

ÇED	SÇD
Projelere uygulanır.	Politika, plan ve programlara uygulanır.
Çok detaylı değerlendirme (Teknik, sayısal ve detaylı)	Geniş ölçekli bakış, detay seviyesi düşük

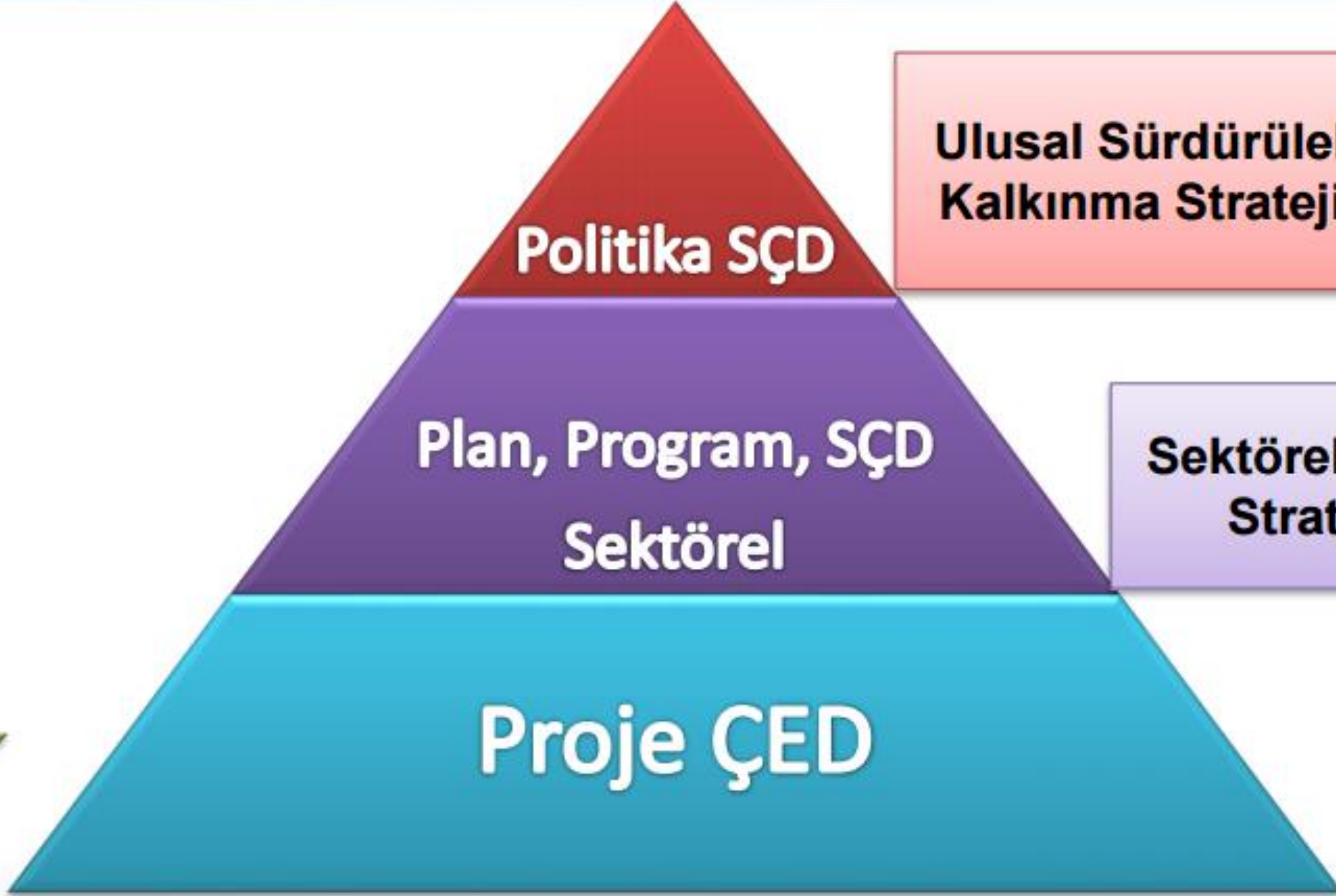
KARAR VERME HİYERARŞİSİNE GÖRE UYGULANAN ÇEVRESEL DEĞERLENDİRME ARAÇLARI

1990'ların başında projeler düzeyinde gerçekleştirilen ÇED'in daha önceki safhalarda ve stratejik düzeylerde alınan kararları işaret etmede ve etkilemede yetersiz olduğu görülmüştür.

Planlanmış bir faaliyetin alternatiflerini tanımlama ancak proje yeri veya faaliyetin niteliği düzeyinde olabiliyordu.

Bu ihtiyaçlar doğrultusunda **çevresel değerlendirmenin politika, program ve planlara da uygulanması** görüşü savunulmaya başladı. Bu temel düşünce ile birlikte pek çok SÇD yaklaşımları ortaya çıkmıştır.

**Ulusal Sürdürülebilir
Kalkınma Stratejileri**

**Sektörel Gelişme
Stratejileri**

Stratejik ÇED kapsamında politika, plan ve programların önemli çevresel etkileri belirlenir, değerlendirilir, azaltıcı önlemler önerilir, izleme gerçekleştirilir ve halkın katılımı sağlanır.

Stratejik ÇED süreci, ÇED'e benzemekte ancak farklı olarak proje özeline değil plan, program ve politikalara uygulanmaktadır. AB 2001/42/EC direktifi ile üye ülkelere zorunlu hale getirilen Stratejik ÇED'in, ülkemiz mevzuatına uyumlaştırılma çalışmaları sürmektedir.

STRATEJİK ÇEVRESEL DEĞERLENDİRME YÖNETMELİĞİ 2017

EN ÜST MERTEBEDE 'Makul alternatifleri' keşfetme

STRATEJİK ÇEVRESEL DEĞERLENDİRME YÖNETMELİĞİ

8 Nisan 2017 CUMARTESİ

Bu Yönetmeliğin amacı; çevrenin korunmasını sağlamak üzere sürdürülebilir kalkınma ilkesi doğrultusunda, çevre üzerinde önemli etkiler yapması beklenen plan/programların hazırlanması ve onayı sürecine çevresel unsurların entegre edilmesi için uygulanan Stratejik Çevresel Değerlendirme sürecinde uyulacak idari ve teknik usul ve esasları düzenlemektir.

Bu Yönetmelik; atık yönetimi, balıkçılık, enerji, kıyı yönetimi, mekânsal planlama, ormancılık, sanayi, su yönetimi, tarım, telekomünikasyon, turizm ve ulaştırma sektörlerine ilişkin hazırlanan ve 25/11/2014 tarihli ve 29186 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin Ek-1 ve Ek-2 listelerinde yer alan projeler için çerçeve oluşturan plan/programlara Stratejik Çevresel Değerlendirme yapılması, yaptırılması, izlenmesi ve eğitim verilmesine ilişkin idari ve teknik usul ve esasları kapsar.

KARAR-ALMA süreci

Karar alma sürecini her aşamasında uygulanacağı vaat edilen SÇD,

- Önleyici bir yaklaşım benimsediğini,
- Daha geniş çerçeveden değerlendirme yaptığını,
- Birden fazla aşamadan oluştuğunu,
- Sürekli olduğunu ve
- Sürdürülebilirliği hedef aldığını belirtir.

Aşama	SÇD	ÇED
Değerlendirme	Benzer, otoriteler tarafından yapılır	
Kapsam-Değerlendirme	Çevresel hedeflerin belirlenmesi ve bu hedeflere ulaşılması için göstergeler	Çevresel hususların ve bunların parametre/göstergelerinin belirlenmesi
	Sık sık halkın katılımı (in TR compulsory)	Daha az halkın katılımı
Analiz, Değerlendirme ve Raporlama	Senaryolar anlamında alternatifler (gelişme yönleri), hedefler	Yerleşim ve teknoloji anlamında alternatifler
	Uzun vadeli eğilimler ve geniş manada çevreye etkileri	Projenin yerleşime ve (şimdiki) çevresine etkileri
	Hedeflere ulaşma anlamında değerlendirme	Detaylı yönetmelik değerlendirmesi – değerlerin ve standartların sınırlandırılması ...
Halkın Katılımı	Genellikle benzer yükümlülükler	
Denetim	Plan / Programın çevresel hedeflere etkilerinin izlenmesi	Bir projenin uygulanması halinde çevre parametrelerine etkilerinin izlenmesi

SÇD SEKTÖRLERİ

STRATEJİK ÇEVRESEL DEĞERLENDİRME YÖNETMELİĞİ

GEÇİCİ MADDE 2-

Sektörler:

Tarım, turizm, su yönetimi,
mekansal planlama ve kıyı yönetimi

Yürürlük Tarihi:

2017
(yürürlük tarihinde)

Ormançılık, balıkçılık

1.1.2020

Atık yönetimi, **enerji**, sanayi,
Ulaştırma, telekomünikasyon

1.1.2023

SÇD Süreci

Eleme

SÇD gerekli mi?

Kapsamlaştırma

Planın amacı nedir?

Uygun değerlendirme yöntemleri

SÇD Raporu

Alternatif planlar nelerdir?
Bu planlar hangi yöntemlerle
değerlendirilmiştir?

Etkilerin önemi ne derecededir?
Etkiler nasıl indirgenebilir?

Kalite Kontrolü

Değerlendirmeye doğru ve anlaşılır mıdır?

Süreç doğru ve kararlaştırıldığı gibi mi dir?

Karar Verme

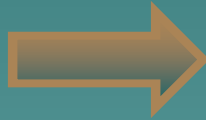
SÇD karar almada ne kadar etkin?

İzleme

Halkın
Katılımı

Halkın
Katılımı

Aşamalar	Çözüm Gereken Konular	Araçlar
1. GEREKLİLİK ve KAPSAM SÇD'nin gerekliliğinin araştırılması	Hangi konu ve sektörler SÇD kapsamına girecek?	-Kontrol listeleri -AB Yönergesinde yer alan kapsam ile ilişkilendirme
2. KOMİSYON KURULMASI SÇD çalışmasının kapsamının belirlenmesi ve süreci yürütücü komisyonunun kurulması	Komisyonunda kimler ve hangi kurum-kuruluş yer alacak?	-Mevcut ÇED Yönetmeliği -Diğer ilgili mevzuat
3. İNCELEME-DEĞERLENDİRME Değerlendirme yöntemlerinin ve ölçütlerinin saptanması ve uygulanması	Nasıl bir değerlendirme yöntemi uygulanacak?	-Etki değerlendirme yöntemleri -Ekonomik modeller -Coğrafi bilgi sistemleri
4. KALİTE KONTROL-KATILIM Halkın ve ilgili kurumların katılımı, katılım yöntemlerinin belirlenmesi	Nerde, nasıl, ne zaman ve kimler katılacak?	-ÇED Yönetmeliği -Paydaş belirleme yöntemleri
5. GÖZDEN ÇEÇİRME KARAR VERME Plan hedeflerinin belirlenmesi ve komisyon çalışmalarının değerlendirilmesi	Yetkili merci hangi kurum ve kuruluşlar?	-Yasal yetkilerin belirlenmesi ve yetki paylaşımı -Karar alma süreci
6. İZLEME-KONTROL Plan hazırlanırken SÇD çalışması sonucu belirlenen kararların plana aktarılmasının kontrolü	Değerlendirme sonuçları plan hedeflerine nasıl yansıtılacak?	-İzleme ve kontrolden sorumlu yasal kurumların netleştirilmesi

Plan/program hazırlama	SÇD'deki uyuşan adımlar/görevler	Makamlarla yapılan danışma görüşmeleri, halkın bilgiye erişimi, halkın SÇD'ye katılımı
	0. SÇD'nin gerekli olup olmadığının belirlenmesi (Eleme)	İlgili makamların ve halkın bilgilendirilmesi
1. Plan/Program'ın kapsamının belirlenmesi	1. Değerlendirme kapsamının belirlenmesi (Kapsam Belirleme Raporu)	Kapsam Belirleme Raporu taslağı konusunda, -Halk ve paydaşlar -İlgili Makamlar ile yapılan istişare görüşmeleri.
2. İçerik ve dayanak analizi 3. Plan/Program'ın hazırlanması	2. Çevre Raporu hazırlanması - İçerik ve dayanak analizi - Alternatifler geliştirilmesi ve bunların karşılaştırılması - Çevresel etkilerin izlenmesi için önlemler belirlenmesi	Taslak Çevre Raporu konusunda, -Halk ve paydaşlar -İlgili Makamlar ile yapılan istişare görüşmeleri.
4. Karar alma	3. Plan veya programa ilişkin resmi karar alınırken, Çevre Raporu'nun ve makamların ve halkın yorumlarının dikkate alınması	Çevre ve sağlık makamlarından oluşan ilgili makamların ve halkın bilgilendirilmesi.
5. Plan'ın Uygulanması ve İzlenmesi	4. Çevresel izleme	İzleme sonuçlarının halkın ve makamların erişimine sunulması.

EK 1. STRATEJİK ÇEVRESEL DEĞERLENDİRME UYGULANACAK PLAN VE PROGRAMLARIN LİSTESİ

- 1- Avrupa Birliği sürecinde hazırlanan Operasyonel Programlar
- 2- Çevre Düzeni Planları
- 3- Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişme Bölgeleri ve Turizm Merkezlerinde yer alan planlar (1/25.000 ve 1/5.000)
 - 4- Demiryolu Ulaştırması Mastır Planı
 - 5- Karayolu Ulaştırması Mastır Planı
 - 6- Havayolu Ulaştırması Mastır Planı
 - 7-Denizyolu Ulaştırması Mastır Planı
 - 8- Yat Limanı Mastır Planı
 - 9- Kırsal Kalkınma Programları
 - 10- Su Havzaları Rehabilitasyon Plan ve Programları
 - 11- Bitki Üretimi Geliştirme Plan ve Programları
 - 12- Havza Mastır Planları
 - 13- Uzun Devreli Gelişme Planları
 - 14- Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi ve Kıyı Alanları Yönetimi Planları

SÇD: DÜNYADA KABUL GÖREN BİR YAKLAŞIM

- ✓ Dünya genelinde, 2000 yılından sonra uygulanmaya başlayan SÇD, Avrupa Birliği SÇD Direktifi doğrultusunda da Avrupa genelinde uygulanmaktadır.
- ✓ Rusya, Çin, İran, Brezilya, Malezya gibi birçok ülkede de SÇD uygulanmaktadır.

- ✓ Uluslararası kredi kuruluşları (Dünya Bankası, Uluslararası Finans Kurumu, Avrupa Yatırım ve Kalkınma Bankası vb.) ve Avrupa Birliği fonlarından yararlanmak için SÇD Raporu ön koşuldur.

AB ÇEVRESEL DEĞERLENDİRME MEVZUATI

2011/92/AB sayılı Çevresel Etki Değerlendirmesi Direktifi

2001/42/AT sayılı Stratejik Çevresel Değerlendirme Direktifi

münferit projeler
(baraj, karayolu,
havaalanı vb.)

kamu plan ya da
programları

Çevresel değerlendirme Direktiflerinin amacı,

Karar verme sürecine halkın katılımının sağlanması ile kararların kalitesinin artırılmasını hedeflediği için Çevresel Değerlendirme Direktifleri sürdürülebilir kalkınmanın çok önemli araçlarıdır.

SÇD DİREKTİFİ'NİN UYGULANMASININ ETKİNLİĞİ VE VERİMLİLİĞİ

AB üye ülkeleri için plan ve program hazırlama süreçlerinde SÇD gerekliliklerinin herhangi bir değişikliğe neden olup olmadığı, olduysa ne yönde bir değişiklik yapıldığına dair bir çalışma yapılmıştır.

Çalışmanın neticesinde, **12 Üye Devlet tarafından, olumlu yönde katkı sağladığını** ifade edilmiştir.

Planlama sürecine katkısı;
kapsamlaştırma, çevresel
rapor, halkla iletişimde
olmak üzere yeni aşamalar

Örn. Almanya, İngiltere,
Polonya

SÇD Direktifinin
planlama sürecini
daha etkin kıldığı

Örn. Belçika,
Bulgaristan,
Finlandiya

Halkın katılımı ve
otoritelerle
iletişimin
planlama sürecine
olumlu katkısı

Örn. Bulgaristan,
İngiltere

TÜRKİYE'DE SÇD ÇALIŞMALARI

DAYANAK:

9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanununun 2'nci ve 10'uncu maddesinde “Stratejik Çevresel Değerlendirmeye tâbi plân ve programlar ve konuya ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir.” hükmü yer almaktadır.

04/07/2011 tarihli ve 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 9. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde “Çevresel etki değerlendirmesi ve stratejik çevresel değerlendirme çalışmalarını yapmak ve bu konuda gerekli kararları almak, izlemek ve denetlemek” görevi ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü'nün görevleri arasında tanımlanmaktadır.

TÜRKİYE'DE STRATEJİK ÇEVRESEL DEĞERLENDİRME

AB Stratejik Çevresel Değerlendirme Yönetmeliğinin Türkiye İçin Uyumlaştırılması Ve Uygulanması Projesi (2003-2005)

- Taslak SÇD Yönetmeliği
- Turizm sektöründe pilot proje
- SÇD El Kitabı

Türkiye'nin Stratejik Çevresel Değerlendirme Uygulama Kapasitesinin Arttırılması Projesi (2008-2009)

Türkiye'de Stratejik Çevresel Değerlendirme Yönetmeliği'nin Desteklenmesi Projesi (2014-2016)

- 4 farklı sektör için pilot proje
- Kurumsal kapasitenin geliştirilmesi
- SÇD farkındalığının arttırılması
- Taslak mevzuatın revizyonu

Uygulama Takvimi

Kurumsal kapasite geliştirme çalışmalarının tamamlanması sonrasında Yönetmeliğin yürürlüğe girmesi

TÜRKİYE'DE STRATEJİK ÇEVRESEL DEĞERLENDİRME

SÇD;

- Ülkemizde üst ölçekte uygulanacak ilk çevresel değerlendirme aracı olacağı,
- ÇED'den önceki aşamada yer seçiminin yapılabilmesine olanak sağlaması,
- Şeffaf ve uzlaşmaya dayalı bir planlama süreci ve kaliteli bilgiyi sağlaması,
- Daha kaliteli plan ve programların hazırlanmasını sağlaması,
- Planlama sürecinde ilgili tarafları bir araya getiren,
- Yönetişimin güçlendirilmesini sağlamak için uygulanan bir araçtır.

ÇED daha iyi projeleri amaçlarken, SÇD daha iyi stratejileri amaçlamaktadır.

KALİTELİ VE ETKİN SÇD UYGULAMALARI İÇİN TAVSİYELER

SÇD süreci esnek bir yapıya sahiptir ve süreçteki aşamalar, planlama süreci ve kaynakların mevcudiyetine göre değişiklik gösterebilmektedir.

SÇD hazırlık sürecinde;

1. Değerlendirme süreci çevre için üst seviyede korumayı sağlamalı

2. SÇD'ye plan hazırlama sürecinin en erken aşamasında başlanmalı

3. SÇD teknikleri, plan sektörü ve coğrafi alan konusunda bilgi sahibi bir takım oluşturulmalı

KALİTELİ VE ETKİN SÇD UYGULAMALARI İÇİN TAVSİYELER

Değerlendirme sürecinin yürütülmesinde;

SÇD ve planlama grubu arasındaki iletişimin düzenlenmesi

Kapsamlaştırma aşamasında ilgili taraflara danışılması

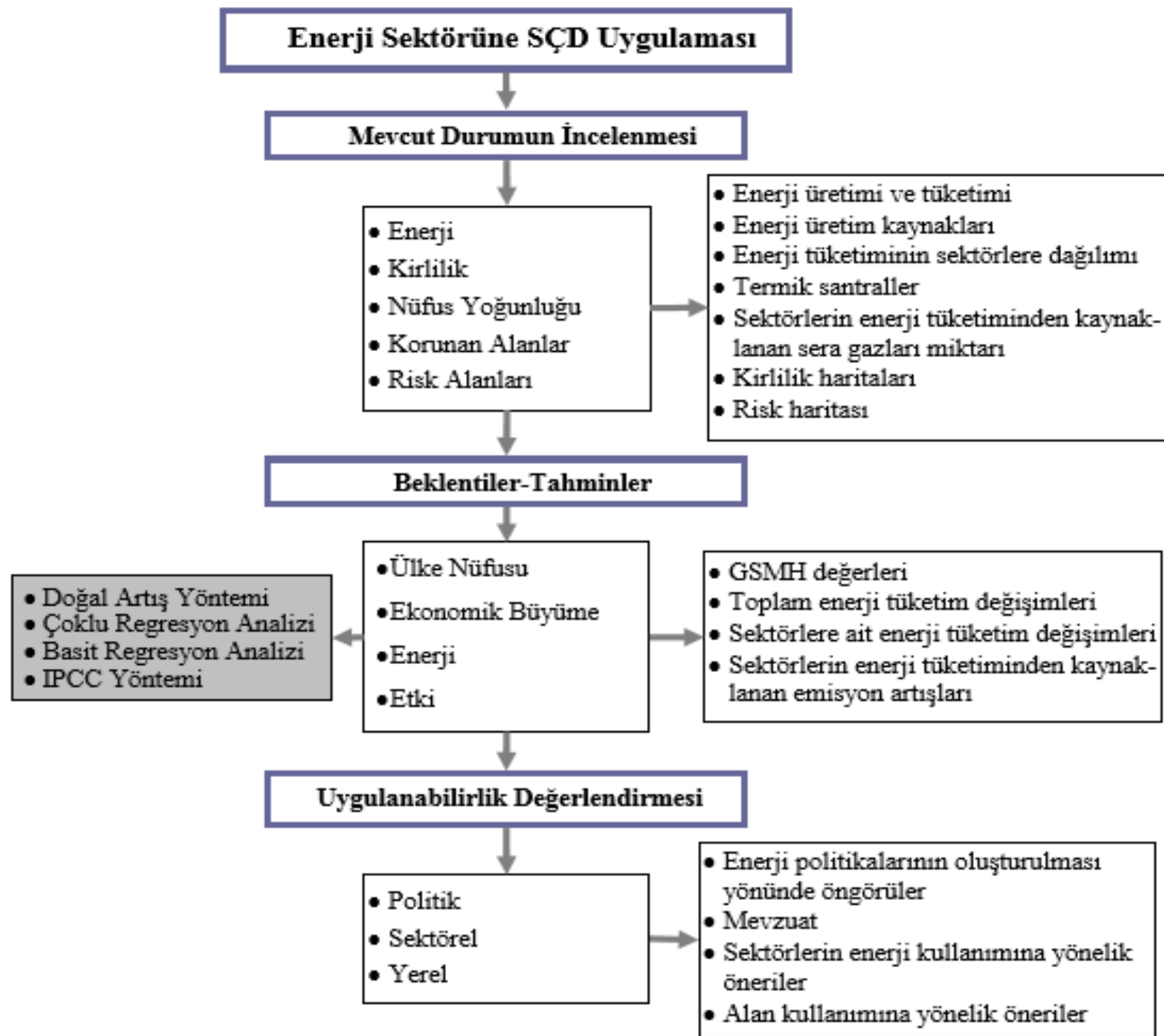
Çevresel hususların tam ve doğru bir şekilde değerlendirilmesi için profesyonellerin sürece dahil edilmesi

Plancılar tarafından birden çok alternatifin geliştirilerek SÇD'nin bir parçası haline getirilmesi

STRATEJİK ÇEVRESEL DEĞERLENDİRME PERFORMANS KRİTERLERİ

SÇD uygulamalarının etkinliğinin değerlendirilmesi oldukça zordur.

Şekil 1. Çalışmada İzlenen Aşamalar

KALİTELİ VE ETKİN SÇD UYGULAMALARI İÇİN TAVSİYELER

Uygulayıcı bürokratlar (street level bureaucrats): Planlama sürecinde görev alan plancılar stratejik karar alma sürecine aktif bir şekilde müdahil olmaktadır. Dolayısıyla, plancılar uygulama düzeyindeki bürokratlar (SLBs) olarak tanımlanmaktadır.

* Plancılar, SÇD değerleri, süreçleri, teknikleri ve sonuçlarına dair sahiplilik konusunda yaygınlaştırıcı ve uygulayıcı bir sorumluluğa sahip olmalıdır.

* Bu çerçevede, Planlama sürecinde SÇD etkinliğinin geleceği, plancıların algıları ve bu konudaki duyarlılıklarına bağlıdır.

- ▶ Avrupa Birliği uyum süreci çerçevesinde çevresel mevzuatta yenilikler yapılmış olsa da sosyal anlamdaki boşluklar devam etmektedir.
- ▶ SED uygulamaları oldukça özensiz ve eksik bir biçimde ÇED uygulamalarının bir parçası olarak yürütölmektedir.
- ▶ **Türk ÇED mevzuatının kapsamı, sosyal çevreyi içermemekte** olup, yalnızca fiziki ve ekolojik çevre ile sınırlı kalmaktadır.
- ▶ Mevzuat içerisinde sosyal çevre ile ilintili olan maddeler, halkın katılımı toplantıları ve yeniden yerleşim süreçleri ile sınırlı kalmakta ve bu maddelerin uygulamasında dahi denetim mekanizması gelişmemiş olduğundan yeterli performans sergilenememektedir.

SOSYAL ETKİ DEĞERLEMESİ - SED

SED sürecinin bütünü ele alındığında, çalışmalar beş ana başlık altında gruplanabilir;

- ▶ 1. Paydaş Analizi ve Paydaşlarla İstişare Planının Hazırlanması
- ▶ 2. Mevcut Sosyal Durumun Belirlenmesi ve Etki Değerlendirme
- ▶ 3. Çalışma Hakları, İş Sağlığı ve Güvenliği
- ▶ 4. Halk Sağlığı ve Güvenliği
- ▶ 5. Yeniden Yerleşim

SED SÜREÇLERİ

SED yapılmasının nedenleri veya yararları:

1. Halk bu sayede sürece daha çok dahil olacaktır.
2. Sadece ekonomik değil, yöre halkı için önemli olan sosyal, kültürel, manevi değerler tespit edilip, değerlendirilebilir.
3. Doğa – toplum etkileşiminin anlaşılmasına olanak sağlayacaktır.
4. Projede ortaya çıkan değişiklikleri belirlemeye olanak verir.
5. Toplumun tarihinin ve etkilerinin ortaya çıkarılmasına izin verir.
6. Psikolojik etkilerin ortaya çıkmasına izin verir.
7. Genel olarak bir nüfusun nasıl etkilendiği açıklanır.

SED uygulamasının önündeki engeller ve sorunlar:

1. Mevzuat eksikliği,
2. SED'in kapsamının ne olduğunun bilinmemesi,
3. İlgili kurumlarsa uzman personelin (sosyolog vb.) olmaması,

- Çevresel etkiler toprağa ilk kürek vurulduğunda,
- Sosyal etkiler ise en ufak bir spekülasyon ve söylentinin çıktığı anda başlar.

SED; ÇED'e benzer hazırlanmasına rağmen, içerik ve konu açısından farklılaşmaktadır:

- ÇED, biyofiziksel anlamda çevresel etkileri (kirlilik, biyoçeşitlilik, canlı türlerinin hassasiyeti, doğal kaynaklar, iklimsel değişim vs.) konu edinir.
- SED ise, bu etkilerden farklı olarak sosyal, ekonomik ve çevresel boyutları bir bütün halinde ele almakta ve katılımcı bir proje süreç tasarımı öngörmektedir.

ÇED: EKONOMİK GİRİŞİMLERİN EKOLOJİK ETKİLERİNİN ÖLÇÜLMESİNİ SAĞLAYAN ARAÇ...

- ▶ **ÇED** bir plan kararı değildir. Yatırımı planlanan bir faaliyetin yer seçimi alternatifleri arasında çevresel etkilerin ve önlemlerin belirlendiği bir süreçtir.
- ▶ **SED: Sosyal Etki Değerlendirmesi:** Sosyal bilimlerin ÇED sürecini bütünlüycü bir parçası olması gerektiği düşüncesi ve sadece ekonomik kayıpların değil, diğer kayıpların da dikkate alınması gerektiği fikrinin oluşması ile ortaya çıkmış. SÇD ile beraber veya ondan bağımsız olarak yürütülebilir.
- ▶ **“Kümülatif Çevresel Etki Değerlendirmesi (KÇED)”**, zamanla antropojenik faaliyetlerden kaynaklanan ilave veya etkileşimli kümülatif çevresel etkileri belirlemek ve önlemleri tanımlamak için dünya genelinde farklı metodolojik yaklaşımlar kullanılabilen kapsamlı bir değerlendirme yöntemidir. Türkiye’de sınırlı örneği olan KED yaklaşımı, metodolojik olarak kamu kurum ve kuruluşları ile diğer tüm araştırmacı kurumlar açısından yeni sayılabilecek bir değerlendirme yöntemidir.
- ▶ **SÇD: Stratejik Etki Değerlendirmesi:** Planlama ve programlama sürecini güçlendirici bir araç ve standartlar bütünüdür. Hükümet planlaması ve karar verme konusunda çevresel etkilerin göz önünde bulundurulduğunu temin edilmesini sağlayan bir araçtır.